

Монастир

ченців - бернардинів

(Історична пам'ятка Ярмолинець)

Ярмолинецька центральна районна бібліотека

Краєзнавчий відділ

Монастир ченців-бернардинів

Ярмолинці, 2017

ББК

М 28 Монастир ченців-бернардинів: історична пам'ятка
Ярмолинець / упорядник В. Москаленко. – Ярмолинці, 2017. – 12с.

Історія побудови монастиря ХУІІ століття, ченців ордена
бернардинів в містечку Ярмолинці, пам'ятки католицизму на Поділлі.

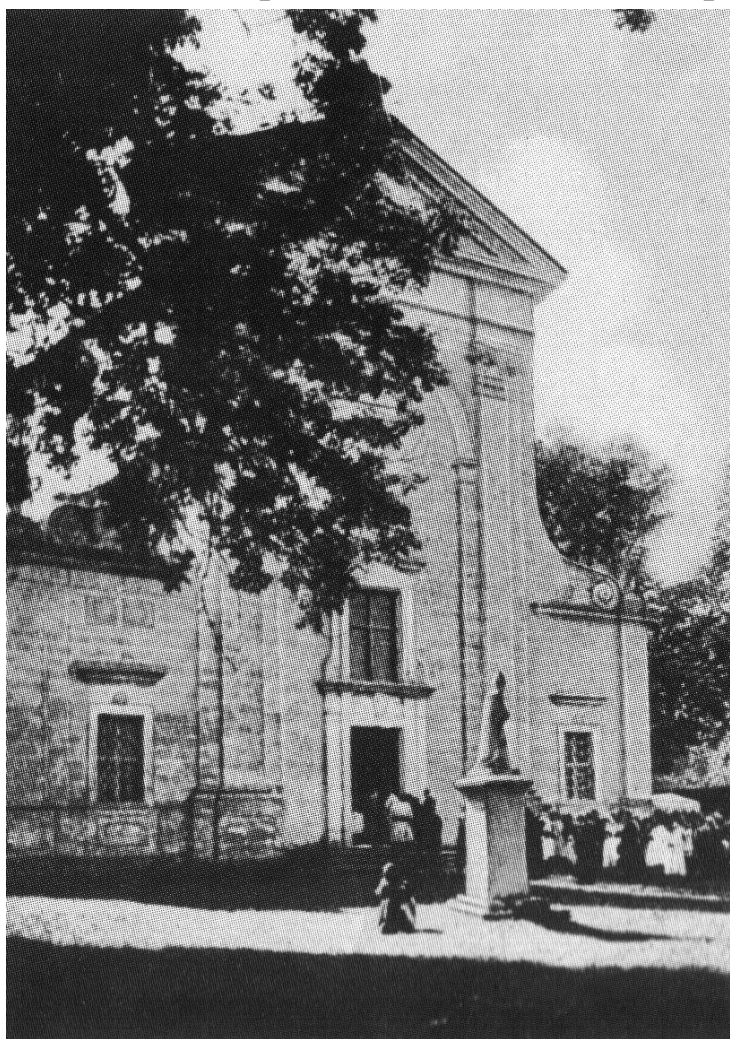
*Тобі розкаже сива давнина,
Як край наш жив, боровся,
розвивався...*

На початку XVIII століття Ярмолинці входили до Зіньковецького католицького деканату. Ксьондзи силоміць нав'язували жителям містечка і навколишніх сіл католицьку віру.

У другій половині того ж століття містечко переходить до рук польського генерала Павла Стражинського. З метою утвердження і поширення католицизму він вирішує збудувати монастир для бернардинських монахів. Місце для нової будови визначив південну частину, де знаходилися два шляхи – на Дунаївці з одного боку, з другого – на Кам'янець-Подільський (Житомирський тракт). Роботи почалися у 1761 році – одного з найгарніших на Поділлі монастирів і велися досить інтенсивно. Для будівництва використовувався камінь, який завозили з с.Томашівка і надміцний розчин. Та споруду завершували інші, бо залізши в борги, Стражинський змушений був відпродати помістя графу В. Мархоцькому. Він придбав містечко з усіма землями та селянами що входили до Ярмолинецького ключа.

Видатний дослідник замків Роман Афтаназі, писав у своїх дослідженнях, що головною домінантою містечка все ж вважається бернардинський костел (1761-1785) – один з найгарніших на Поділлі. Фасад храму декорували чотири іонічних пілястри, а на аттику була встановлена фігура Мадонни. Храм вирізнявся чималим куполом, а у вівтарі висів образ Богоматері (копія відомої картини Мурільйо). Також у святині була статуя фундатора Павла Старжинського, виконана з карарського мармуру. Від містечка кляштор оберігав мур з тесаного каменю. В мурі були стрільниці - на час його побудови про обороноздатність все ще доводилося піклуватися. В північно-західному куті муру стояла шестибічна дзвіниця. За храмом стояв чималий корпус келій. Разом з тим мусило вирішуватись питання і про храм, без якого монастир не міг обходитись. Новобудову костелу прилаштували до вже зведеного монастиря.

Та з приєднанням Поділля до Росії місцева влада чинила тиск на польські релігійні установи. В першу чергу це відчували монахи-бернардини. Вони покидали свої келії та переїжджали в більш спокійні місця. У 1831 році влада замахнулася на приміщення католиків і монастир був закритий. Коли у 1832 р. костел перетворили на православну церкву, його викрасили у яскравий колір, а інтер'єри змінили. У 1881 р. храм перебудували у неоросійському стилі, який повністю вбив всю красу споруди. Його хотіли використати, як навчальний заклад для підготовки вчителів, але монастир був відданий по велінню царя православній церкві Святої Трійці. Перебравшись у приміщення костьолу вона залишилася церквою Святої Трійці. У 1835 році монастир було капітально відремонтовано, а в 1891 році поруч було зведено нову

кам'яну дзвіницю. В бувшому костелі знаходилася ікона Божої Матері. Ікона дуже мистецьки виконана і оцінювалася у 2000 червінців.

А для віруючих католиків син графа, Адам Орловський, в 1792 організовує зведення кам'яного костьолу в районі Ярмаркових площ. За зразок береться Варшавський Бернардинський храм, але меншого розміру. Поки зводилась нова католицька

святиня, меси правили у цвинтарній капличці. Петропавлівський костел було зведено з маліївецького каменю, який звозили підводами з резиденції панів Орловських – Маліївців. На час побудови храм

стояв на найбільшій площі Ярмолинців. У 1897 р. склепіння нового костелу завалилося. Відбудову почали аж у 1913 р. - вчасно, за рік до війни. В парафіяльний храм з бернардинського свого часу встигли перенести біло-золотий головний вівтар з копією картини Мурільйо, а також мармуровий надгробок Яна Онуфрія Орловського, надгробки Адама і Олександра Орловських, образи св. Ганни та Антонія Падуанського. Розпис парафіяльного костелу виконав друг родини Орловських Фортунат Кутиловський.

Від колишнього монастирського комплексу на сьогоднішній день залишилася кам'яна споруда Г-подібної форми: два поверхи знаходяться над землею і два під землею. Праве крило монастиря починалось костьолом, на куті де він сполучався з корпусом була дзвіниця. Про це свідчать залишки фундаменту, які були розкопані під час земельних робіт у зв'язку з прокладанням теплотраси. Фундамент виготовлений з каменю на вапняному розчині і прекрасно зберіг свою міцність так як вимагалось застосування вибухівки при прокладанні теплотраси. А також на корпусі що зберігся на певній ділянці відсутній карниз який опоясував будівлю, і залишились сліди стіни-дзвіниці, які тепер проглядаються крізь штукатурку. Зазнало великих руйнувань і ліве крило монастиря тому на сьогодні воно дещо коротше ніж було. В монастирі над першим поверхом опоясує кам'яний карниз виконаний у вигляді змії, яка схилила голову у напрямку костьолу. З приміщення монастиря вело два-три підземні ходи. Один досить широкий, йшов напрямку Кам'янець - Подільської фортеці, де могли вміститись навіть вершники чи віз. Другий направлявся в урочище Чорного лісу і мав ще два додаткові виходи в центрі містечка. Це давало можливість при оточенні ворогом по підземному ходу вийти з містечка і сповістити про напад в Кам'янець чи інше місто, де був військовий гарнізон. Відомо що стіни та склепіння підземних ходів викладені каменем. Довжина ходу на Кам'янець до першого обвалу приблизно 150 метрів. Підземний хід до центру містечка мав декілька розгалужень. Один вів у підвал палацу Орловських але зазнав обвалу. Було засипано два колодязі, які знаходились у монастирі і служили як таємний запасний хід у

монастир. Один знаходився на подвір'ї монастиря - зовнішній колодязь, а в приміщенні - внутрішній.

В 70-их роках приміщення бувшого монастиря розмістився райвійськкомат. А в 1979 році місцева влада передала приміщення навчально-виробничому комбінату.

В 2001 році будівлю було передано професійному ліцею, що призвело до певного занепаду та нераціонального використання архітектурної пам'ятки.

З 2013 року частину приміщення займає районний краєзнавчий музей.

Джерела:

1. Козак А. Ярмолинці і ми. – Хмельницький, 2007. – 55 с.
2. Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР; В 4-х томах, т.2. – Київ: Будівельник. – 1883-1986. – 375 с.
3. Снігур О. Ярмолинці: Короткі історичні нариси. - Хмельницький, 2000. - 63 с.
4. Слободян П., Хоптяр Ю. Місцеве самоврядування Хмельницький.: нариси історії місцевих громад Ярмолинецького району. - Хмельницький.: Поділля, 2004. - 507 с.
5. <http://castles.com.ua/jar.html>

Інформаційне видання

Монастир ченців-бернардинів

Відповідальна за випуск:

Гриб М.А.- директор Ярмолинецької ЦБС.

Укладач:

Москаленко В. М. – бібліограф-красзнавець.

Папір офсетний. Формат 21х14,5. Друк ізографією. Наклад 12 примірників
Підписано до друку: 2017 року. Віддруковано з готового оригіналу – макета
Ярмолинецька ЦБС. Сmt. Ярмолинці пл.. 600-річчя Ярмолинець, 1а

